

discourse are investigated. The main discursive and categorical characteristics of an interview and its peculiarities are determined.

Key words: institutional discourse, job interview, discursive and categorical characteristics.

Стаття надійшла до редакції 02.12.2009.

Підписано до друку 30.04.2010.

УДК 811.161.1'255.4

О. В. Пашко

ДО ІСТОРІЇ ПЕРЕКЛАДІВ ВІРШІВ МИКОЛИ КЛЮЄВА УКРАЇНСЬКОЮ¹

27 лютого 1930 р. Микола Клюєв повідомляв, що його вірші перекладено українською [1, с. 47], проте поет не вказав, про які саме тексти йдеться. У цій замітці ми намагаємося реконструювати історію питання.

Перший надрукований переклад вірша М. Клюєва «Є в Леніні керженський дух...» («Есть в Ленине керженский дух...») [2, с. 167–168] був зроблений відомим українським вченим Борисом Якубським, який включив його до «Антології російської поезії в українських перекладах» (1925). Але в архіві Всеукраїнського літературного комітету ми знайшли свідчення про те, що переклад книги М. Клюєва «Мідний кит» українською готував ще 1919 р. Володимир Ярошенко². За умовами укладеного з редакцією договору, В. Ярошенко мав виконати роботу до 1 вересня 1919 р. Внутрішня рецензія видавництва, написана Володимиром Кобилянським, свідчить про те, що В. Ярошенко передав до редакції частину матеріалів³. На жаль, ми не змогли знайти переклади В. Ярошенка в архіві Літкому; залишається також невідомим, чи закінчив поет роботу до 1 вересня 1919 р. Але навіть якщо так, публікації текстів була б неможливою — 30 серпня 1919 р. у Києв увійшли війська С. Петлюри. Проте у архіві Інституту рукописів НБУ ім. В. Вернадського зберігається переклад вірша М. Клюєва «Безголосим рабом...» («Безответным рабом...»), зроблений невідомим автором і датований 29 серпня 1919 р.⁴ Ймовірно, що цей непідписаний рукопис і є те, що зберіглося від роботи Володимира Ярошенка.

Ідея перекласти вірші М. Клюєва українською 1919 р. була закономірною. Зацікавленість творами російського поета в Україні посилюється. На шпальтах київської, харківської преси частіше за інших поетів Росії згадуються імена М. Клюєва, С. Єсеніна, О. Блока [3]. Творчість «революційних селянських поетів» обговорюється на засіданнях дискусійно-академічної комісії «Класова творчість та

диктатура пролетаріату в мистецтві» весною 1919 р.⁵. У липні-серпні 1919 р. відомий критик В. Рожицин готує «Програму курсу лекцій з пролетарської культури» («Программа курса лекций по пролетарской культуре»), яка була рекомендована Народним комісаріатом (відділом позашкільної освіти) як навчальна програма по літературі в Україні. Один з розділів мав назву «Культура революційного селянства» («Культура революционного крестьянства»)⁶.

Зацікавленість творчістю М. Клюєва бачимо й у колі українських поетів: В. Кобилянський вважав «переклади революційного російського поета... коштовним придбанням» для революційного мистецтва України⁷. Але висловлювалась і стурбованість її націоналістичними та месіанськими мотивами російської поезії того часу: так, Гнат Михайличенко писав: «Патріотично-націоналістична течія в теперішньому революційному мистецтві в Росії є тимчасовий намул на пролетарському мистецтві, принесений чужими пролетаріатомі, інтелігентськими дрібнобуржуазними елементами» [4, с. 24]. Проте планувалося, що саме за редакцією Г. Михайличенка виходитиме спільний українсько-російський журнал «Прийдешнє» («Грядущее»), серед учасників якого згадуються В. Елланський, С. Мстиславський, Іванов-Разумнік, О. Блок, С. Єсенін, М. Клюєв, А. Бєлий» [5, с. 34]⁸.

Тоді ж (1919 р.) у «Музагеті» був надрукований вірш П. Тичини «І Бєлий, і Блок, і Єсенін, і Клюєв...» Усвідомлюючи всю складність його інтерпретації, відсилаємо читачів до спеціальної статті [6]. Тут укажемо тільки на один позалітературний контекст: Павло Тичина у 1919 році очолював українську секцію Всеукраїнського літературного комітету, у той час як перекладач М. Клюєва — В. Ярошенко — був його заступником.

Невипадковим є й те, що 1925 р. Борис Якубський обрав для перекладу саме вірш «Є в Леніні керженський дух...». На початку 20-х років цей текст став дуже популярним в Україні. Його було надруковано у харківській збірці «Жовтень у поезії: революційний читець-декламатор» («Октябрь в поэзии: Революционный чтец-декламатор») (1921), виданої за редакцією В. Рожицина; також він з'явився у підготовленій Л.Н. Войтоловським у Києві 1923 р. книзі «Революційна поезія: читець-декламатор» («Революционная поэзия: чтец-декламатор»). У червні 1921 р. відомий критик Володимир Коряк пише, що в клюєвському тексті проступає ідеологія московських поетів-інтелігентів, які в революції бачать не саму революцію, а Росію [7, с. 2]⁹. 1922 р. невідомий журналіст у репортажі про вечір літературної групи «Плуг», де обговорювалась щойно написана поема В. Поліщука «Ленін», зазначає: «Леніна вже бралися змальовувати російські поети-інтелігенти, і в їх виходила карикатура <...> Зобразити Леніна якимось старовірським ігуменом, — далі йти вже нікуди» [8, с. 4]. Літературознавець Євген Перлін у січні 1925 р. визнає «виразність» віршів М. Клюєва про Леніна,

але наголошує: «дивно, коли В.І. Ленін у Ключова змальований як новий релігійний реформатор» [9, с. 65–66].

Далі ми друкуємо переклади віршів М. Ключова 1919 та 1925 рр. та рецензію В. Кобилянського 1919 р.

З Миколи Ключова¹⁰

<«><Безголосим>, <Безотвітним> рабом

Я в могилу зйду,

Під сосновим хрестом

Свою долю знайду».

<Цюю> Таку пісню співав

<Мій> Вічний страдник отець

<І у> Й мені в спадщину дав

Доспівати кінець<.>

Та не зойком батьків

Моя пісня звучить<,>

А мов рокіт громів

<По землі полетить> Над землею летить<.>

Не <безгласим> покірним рабом<,>

І кленучи життя<,>

А <на волі> свободним орлом

Закінчу її я.

(29/VIII — 1919 р.)¹¹

Кобилянський Володимир. <Рецензія на переклад В. Ярошенком книги М. Ключова «Мідний кит»>¹²

Подані т. Ярошенком зразки перекладів з Ключова «Медный Кит» поки що не **оброблені, як слід**, одначе все ж таки й по цим зразкам можна з певністю сказати, що перекладач розуміє, відчуває Ключова і при певній напруженості він зуміє дати гарні переклади **революційного російського поета**, що для революційного мистецтва України буде коштовним придбанням як засів «[1 слово нрзб.] живої» на нашу ниву. Хочеться тільки зауважити перекладачеві, що розпочата ним праця дуже важка і що слід було б йому більш уважно підшукувати українські «синоніми» на російські вирази. Такі «синоніми» треба перевіряти з живою та старими пам'ятками української мови і тільки переконавшись, що вони дійсно наші, своєрідні, — вводить їх у свій переклад. Нові словотвори т. Ярошенка дуже влучні, заховуючи український своєрідний характер, вони зовсім відповідають новим словотворам московським. Взагалі, задумана робота т. Ярошенка дуже [потрібна] і її треба придбати.

Микола Ключов «Ленін» (переклад Б. Якубського)

Є в Леніні керженський дух,

В декретах — ігуменський розмах,
Немовби джерела розрух
Шука він в Поморських Відозвах.
Мужицька тепера земля,
І церква — не наймит державний.
Народні низи визволя
Червоний той дзвін стародавній.
Нам дзвін цей якраз по уму,
То полум'я квітне сап'яна;
То Чорного Рабства Басму
Попрала стопа Іоанна.
Борис — злотоордний Мурза,
Він дзвонить Іваном Великим,
А в Леніна — вихор, гроза
Стає наче ангельський лик.
Є в Смольнім трущоба сумна,
Де пахне хвойняк, косяника.
А там деревляна труна,
В труні тій — Росія велика.
«Куди поховати мерця?» —

Питається хлопців ватага...
Землею курить з Коневця
І хлюпа узмор'я — баклага.
Спитати б у хмар, чи у зір,
У зір, що рум'янять рокити.
Пустельний той цвинтарний двір,
Де царській барми зарито.
Їх доля, як крук, стереже
В могилах глухих та підземних...
А нарід сумує невже
І досі в піснях своїх темних? [2, с. 167–168].

Література і примітки

- 1. Клюев Н.А.** Словесное древо. Проза / Вступ. стаття А.И. Михайлова; сост., подготовка текста и примеч. В.П. Гарнина / Н.А. Клюев. — СПб.: ООО «Издательство «Росток», 2003. — 688 с.
- 2. Антологія** російської поезії в українських перекладах / Вступна стаття і редакція Б. Якубського. — Х.: ДВУ, 1925. — 283 с.
- 3. Киселева Л.А.** Восприятие и осмысление творчества Есенина в Украине: начальные этапы рецепции / Л.А. Киселева, О.В. Пашко // Есенин и мировая культура. Материалы Международной научной конференции, посвященной 112-ой годовщине со дня рождения С.А. Есенина. — Москва — Константиново — Рязань: «Пресса», 2008. — С. 152–173. — Режим доступу: <http://kluev.org.ua/academia/kiseljova_pashko.php>.

- 4. Михайличенко Г.** Пролетарське мистецтво (Тези Гната Михайличенка на доповіді Всеукрліткому) / Г. Михайличенко // Лейтес А., Яшек М. Десять років української літератури (1917–1927). — Т. II. Організаційні та ідеологічні шляхи української радянської літератури / за загал. ред. С. Пилипенка. — Х.: ДВУ, 1930. — С. 21–24.
- 5. [б.а.] «Прийдешнє» («Грядущее»)** // Мистецтво. — Київ, 1919. — №1 (травень). — С. 34.
- 6. Кисельова Л. О.** Інтертекстуальне тло вірша Павла Тичини «І Белий, і Блок, і Єсенін, і Ключев...» / Л.А. Киселева, О.В. Пашко // Магістеріум. — К.: НаУКМА, 2010 (у друці). — Режим доступу: http://kluev.org.ua/academia/kiseljova_pashko_tlo.php.
- 7. Блюмштейн В.** Національна культура / В. Блюмштейн // Вісті. — Х., 1921. — № 131. — 21 липня. — С. 2.
- 8. [б.а.] «Пролеткульт».** Літературний недільник // Вісті. — Х., 1922. — № 227. — 10 жовтня. — С. 4.
- 9. Перлін Є.** В.І. Ленін в російській художній літературі / Є. Перлін // Життя й революція. — К., 1925. — №1–2. — С. 65–68.

1. Текст доповіді було прочитано на Міжнародній науковій конференції «Російська література: рік 1925» (Даугавпілс (Латвія), 4–5 грудня 2008 р.).
2. ЦДАВО України. Ф. 166. Оп. 1. № 622. Л. 91: у цьому документі подано перелік угод «Літературного відділу». Під номером 19 іде договір з В. Ярошенком про переклад книги М. Ключова «Мідний Кит». В угодах Всевидава з авторами зазначено: «Препровождая при сем перевод Ярошенко — «Медный Кит» Ключова, сообщаем, что перевод этот к изданию подходит (8 липня 1919 р.)» (ЦДАВО України. Ф. 177. Оп. 1. № 4. Л. 27); «...перевод книги Н. Ключова «Медный кит» на украинский язык. Обязательство предоставит к 1 сентября» (ЦДАВО України. Ф. 177. Оп. 1. № 4. Л. 46); вказується також, що В. Ярошенкові гонорар за роботу виплатили (ЦДАВО України. Ф. 177. Оп. 1. № 4. Л. 48, 108).
3. ЦДАВО України. Ф. 177. Оп. 1. № 4. Л. 102.
4. Інститут рукописів НБУ ім. В. Вернадського. Ф. 1. № 12444. Л.1. Вірш «Безответным рабом...» ухорив до збірки «Мідний Кит», яку перекладав В. Ярошенко.
5. Протоколи засідань дискусійно-академічної комісії на тему «Классовое творчество и диктатура пролетариата в искусстве» (Протокол 4 засідання від 17 квітня 1919 р.) (ЦДАВО України. Ф. 166. Оп. 1. № 619. Л. 1–62)
6. ««Красный мост» между пролетариатом и крестьянством: специальная психология пролетариата и крестьянства (параллель). Роль станка и сохи, города и деревни в складе культурных устремлений пролетариата и крестьянства. Творчество пролетариата и крестьянское искусство в его прошлом. Современные революционные крестьянские поэты. Классовая идеология пролетариата и крестьянства. Пролеткульты и крестьянские культы. Грядущая всетрудовая культура» (ЦДАВО України. Ф. 166. Оп. 1. № 492. Л. 10–11).
7. ЦДАВО України. Ф. 177. Оп. 1. № 4. Л. 102.

8. На жаль, цей часопис так і залишився тільки проектом.
9. Блумштейн Волько — справжнє ім'я В.Д. Коряка (див: Українська літературна енциклопедія: В 5 т. / Редкол.: І.О. Дзеверін (відп. ред.) та ін. — К.: «Українська енциклопедія» ім. М.П. Бажана, 1995. — Т. 3. — С. 10).
10. Інститут рукописів НБУ ім. В. Вернадського. Ф.1. № 12444. Л. 1. Текст вірша написан на звороті бланку «Журнал Екатеринославской городской управы» чорним чорнилом, є правки фіолетовим чорнилом.
11. Вірш М. Клюєва «Безответным рабом...» датується 1905 р.
12. ЦДАВО України. Ф. 177. Оп. 1. № 4. Л. 102. Підкреслення належать авторові рецензії. Текст друкуємо відповідно до норм сучасної орфографії, пунктуація оригінала збережена.

Пашко О.В. До історії перекладів віршів Миколи Клюєва українською.

У статті реконструюється історія перекладів українською віршів Миколи Клюєва. Вперше друкується переклад вірша М. Клюєва «Безголосим рабом...» (1919 р.) та робиться атрибуція авторства тексту. Також вперше публікується рецензія Володимира Кобилянського (1919 р.) на переклад книги М. Клюєва «Мідний Кит», над яким працював Володимир Ярошенко. Републікується переклад вірша М. Клюєва «Є в Леніні керженський дух...» Бориса Якубського (1925 р.).

Ключові слова: російська поезія, переклади українською, революційні поети.

Пашко О.В. К истории переводов стихотворений Николая Клюева на украинский язык.

В статье реконструируется история переводов стихотворений Николая Клюева на украинский язык. Впервые публикуется перевод стихотворения Н. Клюева «Безответным рабом...» (1919 г.) и делается попытка атрибуции авторства текста. Также впервые публикуется рецензия Владимира Кобылянського (1919 г.) на перевод книги Н. Клюева «Медный Кит», над которым работал Владимир Ярошенко. Републикуется перевод стихотворения Н. Клюева «Есть в Ленине керженский дух...» Бориса Якубского (1925 г.).

Ключові слова: русская поэзия, переводы на украинский язык, революционные поэты.

Pashko O. On the History of Ukrainian Translations of poems by Nikolai Klyuev.

The history of Ukrainian translations of poems by Nikolai Klyuev is reconstructed in the article. The Ukrainian translation of the poem by N. Klyuev «Bezotvetnym rabom...» (1919) is published for the first time, and the attempt of attribution is made. Also for the first time it is published the Vladimir Kobyljanskiy's review (1919) of the Ukrainian translation of the

collection by N. Klyuev «Medniy Kit», which was done by Vladimir Yaroshenko. And the Ukrainian translation of the poem «Lenin» by N. Kljuev, that Boris Yakubski did, is published.

Key words: Russian poetry, Ukrainian translations, revolutionary poets.

Стаття надійшла до редакції 14.12.2009.

Підписано до друку 30.04.2010.

УДК 811. 161. 1'42:659.131

Н. И. Романовская

МЕТАФОРА И МЕТОНИМИЯ В РЕКЛАМНЫХ ТЕКСТАХ КАК СРЕДСТВО МАНИПУЛИРОВАНИЯ СОЗНАНИЕМ АУДИТОРИИ

Явление метафоры и метонимии привлекает пристальное внимание исследователей неслучайно. Это объясняется, прежде всего, общим интересом к изучению текста в широком смысле этого термина, стремление дать лингвистическое обоснование и толкование различным стилистическим приемам, которые создают экспрессивность текста. Привлекают исследователей и проблемы, связанные с экспрессивностью языка и речи в наиболее широком и популярном текстовом пространстве — рекламе. При современном подходе к анализу метафора и метонимия изучаются и рассматриваются не изолированно, а в рекламном контексте, так как именно в условиях рекламного контекста происходит насыщение слов смысловыми изучениями.

Объектом исследования являются метафора и метонимия в рекламных текстах.

Материалом для исследования послужили рекламные сообщения, представленные в журнальной публицистике, опубликованные в периодических изданиях последних трех лет таких, как «Космополитен міні», «Glamour», «Коллекция Караван историй», «Aura», «Натали» [1-5].

Целью исследования является выявление метафор и метонимий в рекламных текстах и исследование их функционирования.

Цель работы предполагает решение следующих задач:

- дать определение метафоры и метонимии;
- выявить специфику локализации метафор и метонимий в структуре рекламного текста.

Один из способов представления товара – установление ассоциаций с общественными образами. Используя метафору, мы берем характеристики одного предмета и ассоциируем их с неким другим [6, с. 52].

Метафора – это не только прием выразительной речи, но и эффективное средство убеждения. Как экспрессивное языковое средство,